

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
 เมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๒๔
ทวนกระแสโลก

ทุกๆ ท่านอย่าทำความเคยชินกับเพศในการบวชของตน ว่าบวชก่อนบวชหลัง และสถานที่ที่อยู่ ตลอดครูบาอาจารย์ เพื่อนฝูง กระจายไปกระทั่งจนปัจจุสัย จีวร ปิณฑบาต เสนาสนะ คิลานเภสัช สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เป็นเครื่องแก้กิเลส ความเคยชินเป็นเรื่องของกิเลสทั้งมวล ความเคยชินเป็นเหตุให้นอนใจ หรือพินเพแห่งกิเลสก็คือ ความเคยชินนั้นแลเป็นสถานที่แสดงออก เมื่อมีความเคยชินแล้วย่อมนอนใจ ความนอนใจก็คือการปล่อยตัว ปล่อยใจ ปล่อยสติ ปล่อยปัญญา ปล่อยความเพียร และอื่นๆ ที่เป็นความตั้งงมให้ด้อยไปตามๆ กัน

ศาสนธรรมของพระพุทธเจ้า เป็นเครื่องตัดแปลง แต่งหรือหล่อหลอมมนุษย์ให้เป็นคนดี พระดีได้โดยลำดับ จนกระทั่งถึงขั้นดีเยี่ยม ดังสรณะของพวกเรา ว่า พุทธฺสงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ นี้คือท่านผู้ตัดแปลงมาเต็มสติกำลังความสามารถ จนกระทั่งสิ่งที่เห็นว่าไม่ดีทั้งมวล ไม่ว่าจะหยาบ กลาง ละเอียดได้หลุดลอยไปหมด ปราภฏแต่ธรรมชาติที่บริสุทธิ์สุดส่วนล้วนๆ นี้คือองค์สรณะของพวกเรา นี้ละธรรมเป็นเครื่องหล่อหลอมมนุษย์ให้เป็นคนดีได้ไม่มีประมาณดังกล่าวมา

แม้เราจะไม่สามารถเป็นได้ดังพระพุทธเจ้าและสาวกท่าน แต่ก็ให้อยู่ในเกณฑ์ของลูกศิษย์ที่มีครูหรืออยู่ในขอบเขตแห่งพุทธบริษัท จะเป็นภิกษุก็ดี เป็นสามเณรก็ดี เป็นอุบาสกคือผู้ชายก็ดี เป็นอุบาสิกาคือผู้หญิงก็ดี ซึ่งอยู่ในขอบเขตแห่งความเป็นพุทธบริษัทด้วยกัน ควรเป็นผู้มีกฎระเบียบบังคับตนตามหลักของชาวพุทธที่ดี ไม่ควรปล่อยวางศาสนธรรมอันเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจ กาย วาจาของตน ควรประกอบบำเพ็ญอยู่เสมอ ไม่ว่าจะสีกออกไปเป็นฆราวาสด้วยความจำเป็นที่ทางโลกบังคับ ไม่ว่าจะผู้อยู่ในเพศของนักบวช ต่างก็อยู่ด้วยความหวังด้วยกันทั้งนั้น พระก็อยู่ด้วยความหวัง พระในครั้งพุทธกาลอยู่ด้วยความหวังพันทุกข์โดยถ่ายเดียวเป็นจำนวนมากต่อมาก

โลกอยู่ด้วยความหวังความสุขความเจริญ ความมีหน้ามีตามียศถาบรรดาศักดิ์ มีบริษัทบริวาร ทรัพย์สินเงินทอง เป็นเครื่องประดับและสนองความหวัง ไม่ใช่อยู่แบบหมดหวัง คนหมดหวังหรือคนไม่สมหวัง คือคนทุกข์ ไม่เป็นสิ่งที่โลกปรารถนาอีก โลกอยู่ด้วยความหวัง มนุษย์ทุกคนอยู่ด้วยความหวัง นอกจากคนบ้าเท่านั้นจึงไม่มีความหวังใดๆ นอกจากความเป็นบ้าของตน

เมื่อเป็นเช่นนั้น ความหวังเหล่านี้จะสำเร็จได้ด้วยประการใด ความหวังของพระ
 ย่อมสำเร็จได้ด้วยข้อปฏิบัติ การระมัดระวังรักษาหรือการสำรวมระวัง ระวังทั้งกายระวัง
 ทั้งวาจาที่จะแสดงออกทางความประพฤติและการพูดจาต่างๆ ว่าถูกต้องตามหลักธรรม
 หลักวินัยหรือไม่

จิตใจเป็นสิ่งสำคัญเป็นแหล่งดีชั่วและระบายออกมาทางกาย วาจาให้เคลื่อนไหว
 ต่างๆ ต้องระมัดระวังอยู่เสมอ ด้วยความมีสติเป็นเครื่องรักษา จิตอยู่ในความ
 ระมัดระวังโดยสม่ำเสมอทุกอิริยาบถ ไม่กำหนดว่าอยู่ในสถานที่หนึ่งที่ได้ ในสังคม
 นอกสังคม อยู่กับหมู่เพื่อนหรืออยู่คนเดียว ยืนอยู่ เดินอยู่ นั่งอยู่ หรือนอนอยู่ เว้นแต่
 หลับเท่านั้น เป็นผู้ตั้งหน้าระมัดระวังตนอยู่เสมอ นั่นจะเป็นเครื่องสนองความหวังได้
 โดยลำดับจนถึงขั้นสมบูรณ์ได้

หากมีแต่ความหวัง การดำเนินไม่มี ความหวังก็เป็นโมฆะไม่เกิดผล การดำเนิน
 คือความสำรวมระวัง การชำระซักฟอกหรือต่อสู้สิ่งที่เป็นข้าศึกต่อธรรม คำว่าเป็นข้าศึก
 ต่อธรรมก็คือเป็นข้าศึกต่อความสงบสุขที่จะพึงได้พึงถึง หรือความสงบสุขที่เคยมีมา
 แล้วให้เสื่อมเสียไปนั้นแล เรียกว่าข้าศึก และคำว่าข้าศึกนี้ก็ไม่ใช้สิ่งอื่นใดแสดงออกมา
 นอกจากสิ่งที่เคยเป็นข้าศึกของศาสนธรรมได้แก่กิเลสมารเท่านั้น คำว่ามาร คือผู้รังแก
 หรือผู้ทำลาย ก็ไม่เกิดจากไหน เพราะสถานที่ที่เกิดที่อยู่ของมารนั้น ได้แก่จิต เกิดที่จิต
 อยู่ที่จิต รังควานจิต ทำลายจิต และแสดงท่าต่างๆ ให้จิตต้องเคลื่อนไหวไปตามอำนาจ
 ของมัน อันเป็นฝ่ายที่มันต้องการ แต่ไม่ใช่ฝ่ายที่ธรรมต้องการ เป็นสิ่งที่ขัดต่อธรรม ไม่
 ใช่เป็นสิ่งที่ถูกต้องต่อธรรม นั่นท่านเรียกว่ามาร กิเลสมารมีอยู่ภายในจิตนี้ ไม่อยู่ใน
 สถานที่อื่นใดแต่ไหนแต่ไรมา

เราอย่าเข้าใจว่ากิเลสมารอยู่ในที่อื่นที่ใดนอกไปจากใจแห่งเดียวเท่านั้น นอกนั้น
 ไม่มีที่อยู่ ไม่มีที่เกิดของกิเลสประเภทต่างๆ และไม่มีที่อยู่ของกิเลสประเภทต่างๆ มีอยู่
 ที่ใจดวงเดียว เกิดที่ใจดวงเดียว ด้วยเหตุนี้ใจจึงต้องรับภาระหนักแต่ไหนแต่ไรมา การ
 รับภาระของใจนั้นไม่ใช่ใครมาหยิบยื่นภาระให้ นอกจากสิ่งที่เป็นมารของธรรมของจิต
 เท่านั้น ยกภาระท่วมลงที่จิต หนักเบาอย่างน้อยตามกำลังแห่งมารที่แสดงออกแต่ละ
 ครั้งๆ ภายในจิต และทับถมภายในจิตให้แสดงผลขึ้นมาเป็นความทุกข์เดือดร้อนต่างๆ
 การต่อสู้กับสิ่งที่เป็นมารต่อธรรมหรือต่อจิตใจเรานั้น จึงต้องได้ใช้ความพยายามอย่าง
 เต็มที่เต็มฐาน

พวกเราที่จำเป็นต้องได้สละออกมาบวช ก็เพราะต้องการโอกาสอันเหมาะสม
 การงานแก่กิเลสจะเป็นไปด้วยความสะดวก ไม่ยุ่งเหยิงวุ่นวายกับภาระต่างๆ ที่โลกเขา
 ทำและเกี่ยวข้องกันอันเป็นเรื่องของกิเลสโดยตรง การสละออกมาสู่ความเป็นนักบวช

ต้องสละทั้งบ้านทั้งเรือน ญาติมิตรสหาย พ่อแม่พี่น้อง สามีภรรยา ลูกเต้าหลานเหลน สมบัติเงินทองตลอดสิ่งเกี่ยวข้องทั้งหลาย ซึ่งโลกถือว่าเป็นสิ่งมีคุณค่าและถือกันว่าไม่ควรพลัดพรากจากกันและกัน แต่ทางธรรมกับตรงกันข้าม เพราะสิ่งที่โลกเห็นว่าไม่ควรพลัดพรากนั้น เป็นเรื่องของกิเลสมารภายในใจของแต่ละดวงๆ ที่แสดงออกมาอย่างเดียวกัน เพราะเป็นกิเลสประเภทเดียวกัน โลกจะแสดงให้เห็นแตกต่างกันไปไม่ได้

สิ่งที่กิเลสชอบโลกต้องชอบ สิ่งที่กิเลสรักโลกต้องรัก เพราะโลกหมุนไปตามกิเลส เมื่อเป็นเช่นนี้ กิเลสถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าน่ารักใคร่ชอบใจ ไม่ควรที่จะพลัดพรากจากไปเพราะทำให้เกิดทุกข์ โลกทั้งหลายผู้เชื่อกิเลสจึงต้องหมุนไปตามมันไม่ขัดขืน เพราะการฝืนกิเลสย่อมถือว่าเป็นทุกข์ ผู้การปล่อยตัวปล่อยใจไปตามความผลึกไสหรือบังคับของมันไม่ได้ โลกจึงไม่มีจุดหมายปลายทางไม่มีที่จอดแวะ รวากับขนงซุงที่ถูกพัดผันให้ไหลไปตามน้ำนั่นแล คำว่าโลกจึงหาขอบเขตหลักเกณฑ์ไม่ได้ จิตใจเลื่อนลอยหาที่ยึดที่เกาะไม่ได้เรื่อยมาและจะเรื่อยไป ถ้าไม่มีธรรมเป็นที่ยึดที่เกาะเสียแต่เวลาที่ยังมีชีวิตอยู่นี้ แม้จะฝืนกิเลสก็ยอมทนเอาเพราะอยากดีมีความสุข มีจุดมีหมาย

ดังพระพุทธเจ้าเสด็จออกทรงผนวช โลกไม่เห็นมีใครว่าดีเลย ไม่มีใครชอบและไม่ไม่มีใครสละในระยะนั้น ทั้งนี้ก็เพราะเรื่องของธรรม กิเลสไม่ชอบไม่ชม เพราะกิเลสที่มีอยู่ทุกหัวใจคนเป็นประเภทเดียวกัน จึงไม่ชอบไม่ชมด้วยกัน มีเฉพาะพระพุทธเจ้าเพียงพระองค์เดียวเสด็จออกด้วยความเสียสละอย่างยิ่ง จะเรียกว่าแหวกแนวแห่งความยอมรับของโลกก็ได้ แต่เป็นการที่แหวกแนวกิเลส ฟาดฟันหักแหลกกับกิเลสตัวหึ่งหวงออกไป ตัดพระทัยจากความรักความชอบใจ ความสงวน อำนางวาสนาทุกด้านทุกทาง จากความเป็นกษัตริย์ อันเป็นเรื่องของกิเลสทั้งมวล เข้าสู่แดนแห่งธรรม คือ การทรงผนวช และตั้งแต่บัดนั้นก็ตั้งกองทัพธรรมคือการเสียสละภายในพระทัยต่อสู้กับกิเลสมาร ซึ่งแม้จะสละได้แล้วทางกาย แต่ทางพระทัยยังต้องห่วงใยเป็นธรรมดา เพราะกิเลสไม่เคยบวช ไม่เคยตัดตัวเองฆ่าตัวเองให้ผู้อื่นผู้ใดได้หัวเราะเยาะ นอกจากจะทำการรักษาเพื่อสงวนตัวไว้อย่างเหนียวแน่นมั่นคง ไม่ยอมให้ผู้ใดมาลบลายได้เท่านั้น

ด้วยเหตุนี้เมื่อพระองค์เสด็จออกทรงผนวช กิเลสจึงไม่ยอมบวชด้วย กิเลสจึงสร้างพลังขึ้นมาขัดขวาง ทำให้เกิดความห่วงใยในสิ่งที่โลกทั้งหลายห่วงใยและรักชอบกัน นี่ก็เป็นมหันตทุกข์อันหนึ่ง ขณะที่ทรงผนวชและต่อสู้กับสิ่งเหล่านี้ถึงขั้นสลบไสดังที่เราพบเห็นในตำรับตำรา เฉพาะอย่างยิ่งพุทธประวัติของพระองค์เอง

สิ่งใดที่โลกเห็นว่าดี ธรรมต้องทวนกระแส และสิ่งใดที่ธรรมเห็นว่าดี โลกต้องทวนกระแส เห็นว่าไม่ดี สิ่งใดที่ควรทำของธรรม โลกเห็นว่าไม่ควรทำ คำว่าโลกก็หมายถึงกิเลสซึ่งเดินสวนทางกับธรรม และเป็นข้าศึกต่อธรรมตลอดมานั้นแล จึงเป็น

ของยากของลำบากในการต่อสู้กับกิเลสทุกประเภท ไม่ว่าประเภทใด ๆ ขึ้นชื่อว่ากิเลสแล้ว ต้องเหนียวแน่นมั่นคงมาก ไม่มีใครจะฝ่าฝืนหรือตัดฟันให้ขาดไปได้อย่างง่ายดายเลย

การต่อสู้อย่างหนักถึงขนาดนั้นพระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสรู้ เมื่อกิเลสมารหมดเรียบราบจากพระทัยแล้ว ความประเสริฐของจิตของธรรมซึ่งกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจึงปรากฏขึ้นอย่างเด่นชัด แล้วนำธรรมนั้นประกาศสอนโลกเรื่อยมาจนกระทั่งทุกวันนี้

ที่โลกเขาไม่ยินดีในการเสียสละออกทรงผนวชของพระองค์ และยังตำหนิติเตียนพระองค์ว่าตัดช่องน้อยไปเพียงผู้เดียว หรือเอาตัวรอดเพียงผู้เดียว ไม่เห็นแก่โลกแก่สงสาร เป็นคนเห็นแก่ตัว นั้นเป็นความรู้ความเห็นของกิเลสบนหัวใจคน ที่จำต้องขัดแย้งธรรมตลอดมา แต่หลักความจริงซึ่งเป็นหลักธรรมแท้นั้นไม่เป็นเช่นนั้น คือไม่มีผู้ใดที่จะสามารถคิดและสามารถสละได้เหมือนดังพระองค์

โลกทั้งโลกไม่ว่าสมัยนั้นสมัยนี้ไม่ว่าสมัยใด ไม่มีใครจะสามารถทำได้อย่างพระพุทธเจ้า แต่พระองค์ทำได้ โลกทั้งมวลที่มีการคัดค้านต้านทานพระองค์นั้น ก็ไม่เห็นมีผู้หนึ่งผู้ใดเป็นผู้วิเศษ พอที่จะมาเป็นศาสดาสั่งสอนคนได้ทั้งสามโลกธาตุเหมือนพระพุทธเจ้า ที่ถูกตำหนิว่าตัดช่องน้อยไปแต่ผู้เดียว หรือไปด้วยความเห็นแก่ตัวนั้นเลย กลับตรงกันข้ามว่าไม่มีผู้ใดจะทำได้เหมือนดังพระพุทธเจ้า ทั้งฝ่ายเหตุคือการปฏิบัติดำเนิน ทั้งฝ่ายผลคือความเลิศประเสริฐภายในพระทัย ครองธรรมวิมุตติหลุดพ้นอย่างเด่นดวง และไม่มีผู้ใดแนะนำสั่งสอนสัตว์โลกได้มากมายและเรื่อยมาจนกระทั่งถึงบัดนี้เหมือนดังพระพุทธเจ้า

ที่นี้เมื่อย้อนมาหาพวกเราผู้เป็นนักบวช สิ่งที่จะสนองความหวังได้ก็ต้องอาศัยการประพฤติปฏิบัติ สิ่งในโลกที่รักชอบสงวน ธรรมต้องตัดต้องทวนกระแส ผืนใจต่อสู้ เพราะความรักนั้นเป็นกิเลส ความชังเป็นกิเลส ความห่วงใยเป็นกิเลส ความรักสงวนสิ่งต่าง ๆ เป็นกิเลส สิ่งเหล่านี้เป็นกิเลสทั้งสิ้น และเป็นภัยของธรรมทั้งมวลซึ่งตนพึงหวังจึงต้องได้ตัดสิ่งเหล่านี้ด้วยการทวนกระแส

การตัดสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เป็นของตัดได้ง่ายเหมือนตัดไม้ตัดฟัน ต้องใช้ความพยายามความละเอียดลอออย่างมาก งานทั้งหลายที่เราเคยทำมาแล้วนั้นไม่เหมือนงานตัดงานฟันกิเลสนี้เลย ความหนักก็หนักมากทั้งทางร่างกายที่ต้องทรมานหักโหม ซึ่งบางครั้งแทบเอาชีวิตไม่รอดก็มีหนักทั้งด้านจิตใจที่ต้องบังคับบัญชาต่อสู้สิ่งที่เป็นมารภายในใจ ในช่วงที่มันมีกำลังมากกว่าเรา ต้องทุกข์มากในการต่อสู้กับมันและทุกข์ไปโดยลำดับ

ผลที่เกิดขึ้นจากความทุกข์เพราะอำนาจแห่งความเพียรเป็นผู้พาให้ทุกข์นั้น เป็นผลที่พึงหวัง คือตัดกิเลสขาดลงไปได้โดยลำดับลำดับ จิตไม่เคยสงบก็สงบได้ที่ท่านเรียกว่าสมาธิ เป็นตัวจริงขึ้นมาภายในใจ ไม่มีแต่ชื่อแต่นามที่ปรากฏในตำรับตำรา จำได้ คล่องปากคล่องใจโดยหาตัวจริงไม่ปรากฏ แต่นี้รู้ทั้งชื่อด้วย เห็นทั้งตัวจริงประจักษ์ใจด้วย เพราะอำนาจแห่งความพยายามความฝ่าฝืน การต่อสู้กับสิ่งที่ทำให้วุ่นวาย ทำให้สลายแล้ว ทำให้พุ่งเพื่อห่อเหิม จนสิ่งเหล่านั้นระงับดับลงไป กลายเป็นจิตที่สงบเย็นขึ้นมา นี่เป็นผลแต่ละขั้นๆ ของท่านผู้มีหน้าที่การงานอันเดียวคือนักบวชผู้ปฏิบัติธรรมตามที่ตนสละออกมาแล้ว

เพราะฉะนั้นการประพฤติปฏิบัติที่จะให้ผลปรากฏ ดังศาสนธรรมที่สั่งสอนไว้นั้น เราต้องปฏิบัติตามด้วยสุปฏิบัติ เป็นต้น ผลจะเป็นอย่างนั้นแน่นอนไม่เป็นอื่น

ฝ่ายเหตุคืออย่างไร ศรัทธาเราก็เชื่อแล้วต่อบุญต่อบาปต่อมรรคผลนิพพาน แม้จะยังไม่ปรากฏความจริงขึ้นมาก็เชื่อโดยคาดหมายไปตามธรรม ซึ่งเป็นความถูกต้องอยู่แล้ว ก็ยังดีกว่าความไม่เชื่อเสียเลย ยิ่งได้ปรากฏผลขึ้นภายในใจ เช่น ความสงบเย็นใจ เป็นต้นด้วยแล้ว ก็ยิ่งจะหยั่งถึงผลอันลึกซึ้งที่ตนยังไม่เคยรู้เคยเห็นนั้นให้ลึกลงไปทุกที เพราะผลนี้ได้ปรากฏเป็นสักขีพยานแล้วว่า เป็นผลเกิดขึ้นจากศาสนธรรมที่ตนประพฤติปฏิบัติได้

เมื่อจิตมีความสงบเย็น คนเราย่อมมีที่ยึดที่ปักผ่อนหย่อนใจ ถ้าเป็นการค้าขายก็เรียกว่าเริ่มมีต้นทุนขึ้นมาบ้างแล้ว ถ้าไรนั้นค่อยกลายเป็นต้นทุนหนุนกันไปได้โดยลำดับ นับวันตั้งเนื้อตั้งตัวได้ แม้ได้หีบหีบเขามาค้าก็พอมีทางผ่อนส่งเขาได้จากกำไรที่ได้มา จนหมดหนี้สินและตั้งตัวได้จากกำไรที่กลายมาเป็นต้นทุน เมื่อจิตมีความสงบเย็นอยู่ที่ไหนก็เย็น มองดินฟ้าอากาศก็เย็น มองผู้คนหญิงชายก็เย็น ดูสภาวะต่างๆ รอบตัวก็เย็น เพราะรากฐานคือจิตพาให้เย็น เมื่อใจร้อนแม้มองดูน้ำแข็งมันก็ร้อนในหัวใจนี้ เย็นอยู่เฉพาะน้ำแข็งเท่านั้น แต่หัวใจนี้ร้อน ดูอะไรๆ ร้อนไปหมดเพราะใจพาให้ร้อน เมื่อใจเย็นแล้วอยู่ที่ไหนก็เย็น ไม่ขึ้นอยู่กับดินฟ้าอากาศโดยถ่ายเดียว เย็นมากเย็นน้อยขึ้นอยู่กับพื้นฐานของใจที่ชำระได้ ยิ่งชำระได้มากเพียงไร ใจยิ่งมีความสงบเย็นมากและละเอียดเข้าไปไม่มีประมาณ

นี่แลผลแห่งการฝึกฝนอบรม และทรมาณตนด้วยอรรถด้วยธรรม ซึ่งเป็นการต่อสู้กับกิเลสที่อยู๋ภายในใจในขณะเดียวกัน งานอันนี้จึงเป็นงานที่หนักมาก งานใดไม่เหมือนงานนี้ งานโลกสงสารเราก็พากันทำมาแล้ว แต่ไม่หนักเหมือนงานนี้ งานนี้หนักอยู่ที่ใจ บางที่ร่างกายก็หนักไปด้วย เช่น เดินจงกรมเป็นเวลานานๆ เหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าเหมือนแข่งขานจะหลุดจะขาดไปก็มี แต่ก็ต้องทนเพราะสิ่งที่พาให้ทนมีอยู่ภายในใจ

ได้แก่ ความบึกบึน ความอุตสาหะพยายาม เพราะความเชื่อมั่นในอรรถในธรรมในผลที่ตนได้แล้ว และในผลที่จะพึงได้จากความเพียรนี้มีอยู่ภายในใจ จึงต้องตะเกียกตะกายกันไป ทนก็พอนทน อดพอดอด เพียรก็พอเพียร ถึงจะทุกข์ยากลำบากก็พอเพียร ตอนนี้รู้สึกว่หนักทั้งกายทั้งใจเพราะต้องหักโหมกัน ไม่งั้นต้านทานกระแสกิเลสไม่อยู่

การต่อสู้กับกิเลสภายในใจต้องพืดเหยียดกันด้วยสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียรทุกด้าน จะหนักหรือเบาไม่ถือเป็นข้อออกตัวแก้ตัว กิเลสจะหัวเราะเอา การทำความเพียรนั้นไม่ใช่หนักเพียงขณะหนึ่งขณะเดียวแล้วผ่านไป แต่หนักอยู่เรื่อยๆ สู้อยู่เรื่อยๆ เพียรอยู่เรื่อยๆ ไม่ท้อถอย ทั้งนี้ถือกำลังของกิเลสเป็นสำคัญ ถ้าข้าศึกคือกิเลสมีมากและแสดงออกมามาก การต่อสู้ต้องหนักมือ เมื่อกิเลสสงบตัวลงไปการต่อสู้ก็ลดลง กิเลสละเอียดลงไป การต่อสู้ก็ละเอียดไปตามๆ กัน อุบายวิธีต่างๆ ที่จะต่อสู้กับกิเลสก็ละเอียดไปตามๆ กัน คำว่าอุบายได้แก่วิธีการของสติปัญญานี้ขาดไม่ได้ ถ้าขาดนี้ก็ขาดงาน เดินอยู่เฉยๆ นั่งอยู่เฉยๆ ไม่เกิดประโยชน์ ถ้าไม่มีสติปัญญาเป็นเครื่องกำกับรักษางานหรือทำงานอยู่แล้ว ไม่เรียกว่าความเพียร ฉะนั้นคำว่าความเพียร จึงหนักด้วยการทุ่มเทโดยอุบายต่างๆ

บางทีก็ต้องอดหลับอดนอน ผ่อนอาหาร อดอาหาร การอดอาหารเพื่ออะไร เราไม่ได้อดอาหารเพื่อฆ่ากิเลสโดยเฉพาะ แต่เป็นอุบายวิธีการหนึ่งเพื่อเป็นการส่งเสริมความเพียรและอุบายในการฆ่ากิเลส การยืน การเดิน การนั่ง การนอน ไม่ใช่เป็นการฆ่ากิเลสโดยตรง แต่เป็นเครื่องส่งเสริมความพากเพียรของเราให้ทำการฆ่ากิเลสได้สะดวกและง่ายขึ้น การผ่อนการอดอาหารเมื่อถูกกับจริตนิสัย ก็ควรผ่อนควรอดเพื่อช่วยพยุงทางจิตใจ

ตามธรรมดาร่างกายนี้เมื่อมีกำลังมากย่อมส่งเสริมกิเลสได้ดี อย่าว่าส่งเสริมจิตเลย และส่งเสริมกิเลสให้มีกำลังมากขึ้น ราคาก็เริ่มมากขึ้น ความง่วงเหงาหาวนอน ความขี้เกียจขี้คร้านก็เริ่มมากขึ้นๆ โดยลำดับ ทุกสิ่งทุกอย่างอันเป็นเรื่องของกิเลสมันมากไปตามๆ กัน ขึ้นชื่อว่ามารเครื่องทำลายจิตใจแล้วมากไปตามๆ กัน

เมื่ออดอาหารหรือผ่อนอาหาร ร่างกายมีกำลังลดน้อยลงไป การบำเพ็ญความพากเพียรย่อมมีความสะดวกกว่าปกติที่ไม่ได้ผ่อนไม่ได้อด สติก็ตั้งได้ดี ปัญญาที่คล่องตัว นิ่งนานๆ ก็ไม่เมื่อยไม่ชบอย่างรวดเร็วเหมือนกับเรารับประทานหรือนั้นตามปกติ ให้เต็มอัตราของธาตุของชั้นธัมมิมหิมิพมัน นี่เป็นอุบายหนึ่งที่จะช่วยจิตต่างหาก ไม่ใช่เป็นการแก้กิเลสโดยตรง ในพระวินัยท่านก็กล่าวไว้ในบุพพสิกขาจะนำมาอธิบายให้ฟังเพียงย่อๆ ว่า ผู้ที่อดอาหารเพื่อการโฆษณาอวดเนื้ออวดตัวอวดภูมิของตนนั้น ปรับ

อาบัติทุกกฏ ทุกอิริยาบถความเคลื่อนไหว แต่ถ้าอดเพื่อความ پاکเพียรเพื่ออรรถเพื่อธรรมแล้วอดเถิด เราตถาคตอนุญาต นี่มีในพระวินัย

แต่การทำแต่ละประเภท อุบายวิธีแต่ละอย่างๆ นั้นขึ้นอยู่กับจริตนิสัยด้วย บางรายเดินนานได้ผลดี ทั้งที่ความเพียรด้วยสติปัญญาที่จดจ่ออยู่เช่นเดียวกัน บางรายนั่งดี บางรายผ่อนอาหารดี บางรายอดอาหารดี อย่างนี้ก็ขึ้นอยู่กับผลการเห็นผลดีของตน รายใดที่ดีด้วยอุบายวิธีการใดก็ต้องหนักไปตามอุบายวิธีการนั้น ซึ่งเหมาะกับจริตของตน ไม่ใช่จะทำแบบสุ่มแบบเดา เห็นใครทำก็ทำ ได้ผลไม่ได้ผลก็ทำอย่างนั้น นั่นเป็นความผิดจากหลักธรรม คือความฉลาด ขาดความสังเกต เห็นเพื่อนฝูงทำก็ทำไปเฉยๆ ไม่เกิดประโยชน์ จะเรียกว่า อัตตกิลมถานุโยค ทำความลำบากแก่ตนเปล่าๆ ก็ถูก ทั้งๆ ที่เราไม่มีเจตนาอย่างนั้นก็ตาม มันก็ถูกอยู่โดยหลักธรรมชาติของมันนั่นแล

นี่การแก้การถอดถอนกิเลสออกจากใจ จึงเป็นความยากความลำบาก เพราะสิ่งนี้มีรากแก้วฝังลึกมาตั้งแต่กับไปไหนก็ไปไหน ไม่ทราบต้นสายปลายเกิดและตายของตน ซึ่งเป็นนักเกิดนักตายอยู่แล้วโดยมีใจเป็นตัวสำคัญเนื่องจากเชื้อพาให้เกิด ดังที่ท่านกล่าวไว้ในธรรมว่า อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา เป็นต้น นี่แหละเชื้ออันสำคัญฝังจมอยู่ในจิตพาให้จิตต้องหมุนไปตามภพน้อยภพใหญ่

การที่จะไปในภพน้อยภพใหญ่สูงๆ ต่ำๆ ลุ่มๆ ดอนๆ นั้นก็ออกมาจากวิบากซึ่งสืบเนื่องมาจากกิเลสพาให้ทำกรรมดีชั่วต่างๆ นั่นแล เมื่อทำกรรมแล้วผลย่อมเป็นดีเป็นชั่วไปตามกรรมที่ทำนั้นไม่มีทางหลีกเลี่ยง การเกิด สภาพความเป็นอยู่ รูปร่างกลางตัวของแต่ละภพละชาติ แต่ละสัตว์แต่ละบุคคลนั้นจึงไม่เหมือนกัน คำว่าเกิดนั้นเกิดเหมือนกัน เกิดเป็นสัตว์ สัตว์ประเภทใดก็ได้ โดยเป็นสัตว์น้ำสัตว์บก สัตว์ใหญ่สัตว์เล็ก เป็นมนุษย์ เทวดา ภูตผี อะไรก็แล้วแต่ มีเกิดอยู่เช่นนั้น มีตายอยู่ทำนองนั้นเพราะเกิดกับตายเป็นคู่กัน หากจะมีอายุยืนยาวกว่ากันบ้างก็ไม่พ้นคำว่าเกิดแล้วจะต้องตาย นี่คือผลที่เป็นวิบากมาจากอวิชชาพาให้สัตว์เกิดตายไม่เลือกหน้า

สรุปความลงแล้ว มีแต่เรื่องเกิดเรื่องตายของจิตที่เป็นนักท่องเที่ยว เพราะอำนาจแห่ง อวิชชาปจฺจยา พาหมุนตัวให้เป็นไป และวิบากกรรมพาให้เป็นไปสูงๆ ต่ำๆ ลุ่มๆ ดอนๆ ไม่มีประมาณเรื่อยมาจนกระทั่งบัดนี้ เรานับต้นนับปลายได้ที่ไหน ทั้งๆ ที่เรานี้เป็นนักเกิดนักตายอยู่แล้วเต็มตัวด้วยกัน ไม่มีใครมากน้อยต่างกัน เพราะวัดไม่ได้ จะเอามานับมาอ่านมาवादกันได้อย่างไร

การท่องเที่ยวเกิดแก่เจ็บตายนี่ก็คือวงจรที่หมุนอยู่ภายในภพในชาติ หมุนอยู่ภายในใจนั่นแล จะหาความสุขความปล่อยวางความสะดวงสบายได้ที่ตรงไหน เมื่อกิเลสยังหมุนอยู่ภายในใจ เอาอะไรมาเป็นสุขและนอนใจตายใจได้สัตว์โลกทั้งมวล ทั้งๆ

ที่ต่างคนต่างตัวก็มุ่งต่อความสุขความเจริญความสะดวกสบายด้วยกัน แล้วมีใครสมหวังบ้างเราเห็นไหม

เกิดมาทุกคนทุกราย เต็มไปด้วยความมุ่งความหวังความสุขความเจริญด้วยกัน แต่ความหวังไม่ปรากฏตามที่หวังนั้นเลย ก็เพราะกิเลสเป็นตัวก่อกุศลจะทำให้คนสมหวังได้อย่างไร นอกจากมันทำลายความหวังเท่านั้น แต่ความหวังนอกกลุ่มนอกทางก็เป็นเรื่องของกิเลส คนไม่สมหวังก็เพราะเรื่องของกิเลส มันสลับซับซ้อนอยู่ภายในนั้นแล หากแต่เราไม่รู้ไม่เข้าใจ เพราะภูมิของเรากับภูมิของกิเลสต่างกันมากราวฟ้ากับดิน คนหนึ่งโง่ชะมัด สิ่งหนึ่งนั้นฉลาดแหลมคมชะมัด เข้ากันได้อย่างไร นอกจากฝ่ายโง่ถูกต้มเอาตุ๋นเอาไม่มีวันเวลาโง่หัวได้เท่านั้น ยิ่งกว่านั้นยังมองไม่เห็นว่ากิเลสจะยกคนและสัตว์ให้หลุดพ้นจากทุกข์ทรมาน

จิตใจของเราเมื่อถูกกิเลสตัวฉลาดแหลมคมครอบแล้วโง่ชะมัด มันใส่ให้ไปเกิดที่ไหนก็ได้ทั้งนั้น ตายได้ทั้งนั้น ทุกข์ได้ทั้งนั้น แต่ไม่รู้สาเหตุนี้มาจากไหน จึงเหมือนกับหลับตาอยู่ตลอดเวลา หลับตาไปเกิด หลับตาไปอยู่ หลับตาทนทุกข์ทรมาน เสวยกรรมต่างๆ อยู่เรื่อยมาจนกระทั่งบัดนี้ แม้มันยืนตาอยู่เช่นเดี๋ยวนี้อีกก็ตามก็เป็นลักษณะหลับตา เพราะอำนาจของกิเลสปิดไว้นั้นแล แล้วมีใครเป็นคนฉลาดในโลกนี้ มีใครเป็นคนสมหวังในโลกนี้ มีใครเป็นคนครองความสุขในโลกนี้ มีใครเป็นคนมีอำนาจวาสนาเพราะอำนาจของกิเลสมีมากในหัวใจ ในโลกนี้มีใคร ยังมองไม่เห็น พุดตามความจริง...ไม่มี เพราะกิเลสเป็นสิ่งที่ตัดรอนโดยถ่ายเดียว ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ส่งเสริมสัตว์โลกให้มีความสุขความสบายเป็นลำดับ จนกระทั่งพ้นจากทุกข์โดยประการทั้งปวง เพราะอำนาจของกิเลสไม่มีเลย นอกจากธรรมเท่านั้น ปราชญ์ท่านจึงสอนให้ละกิเลสบำเพ็ญธรรม จะได้สมหวังตั้งใจหมาย

เพราะฉะนั้น ธรรมกับกิเลสจึงเป็นคู่แข่งแย่งชิงนางงามในไตรภพคือจิตดวงนี้เรื่อยมา ส่วนมากอยากจะพูดว่าร้อยทั้งร้อยยอมแพ้กิเลสอย่างราบ เพราะไม่รู้ว่ากิเลสคืออะไร จึงยอมแพ้โดยถ่ายเดียว ถ้าไม่มีพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ มาค้นแร่แปรธาตุภายในธาตุในชั้นธในโลกรธาตุ ด้วยพระปรีชาญาณความสามารถของพระองค์แล้ว ธรรมของจริงที่เป็นคู่แข่งของกิเลสซึ่งเป็นสิ่งจอมปลอมนั้น จะไม่ปรากฏขึ้นมาให้โลกได้กราบไหว้บูชา พอเป็นเครื่องยึดถือฝากเป็นฝากตายและปฏิบัติตามเลย

นี่เราจะเห็นความประเสริฐความอัศจรรย์ของพระพุทธเจ้าตอนนี้ ถ้าเราเป็นนักปฏิบัติเป็นนักธรรมะ นักกีฬา เราไม่ยอมทอดกายทอดใจหรือมอบทั้งกายทั้งใจให้กิเลสเสียทั้งหมดแล้ว ต้องเห็นความเด่นความประเสริฐของพระพุทธเจ้าตรงนี้เอง

เรามีอะไรกับท่าน ท่านจึงได้ประทานพระโอวาทไว้ให้เราได้ประพฤติปฏิบัติพอเป็นผู้เป็นคน รู้บุญรู้บาป รู้คุณรู้โทษ รู้รทสวรรค์ พรหมโลกและนิพพาน ด้วยความพิณิจพิจารณาตามหลักธรรมของท่านจึงเห็นได้ว่า พระพุทธเจ้าเป็นนักเสียสละไม่มีใครเสมอ สละประโยชน์ส่วนน้อยเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ ก็คือศาสดาองค์เอกนี้แล ประโยชน์ส่วนน้อยคือ สละออกจากราชสมบัติบริษัทบริวาร ไพร่ฟ้าประชาชนซึ่งมีอยู่ในราชอาณาจักรของพระองค์เพียงเท่านั้นจะมากมายอะไร ถ้าจะเทียบเป็นด้านวัตถุแล้ว มันก็เหมือนกับน้ำหยดหนึ่งเทียบกับน้ำมหาสมุทรนั้นแล มันมากใหม่น้ำเพียงหยดเดียว กับน้ำในท้องมหาสมุทรนั้น อันไหนมากกว่ากัน

การที่พระองค์ทำประโยชน์ให้แก่พระราชอาณาจักรของพระองค์นั้น จึงเหมือนกับน้ำเพียงหยดเดียว การทำประโยชน์ให้แก่โลกสงสารด้วยการเสียสละประโยชน์ส่วนน้อย คือ น้ำหยดเดียวเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ เหมือนกับน้ำในมหาสมุทร ทะเลนั้นก็คือทรงเป็นศาสดาสั่งสอนโลกทั้งสาม คือ กามโลก รูปโลก อรูปโลกนี้แล กว้างขนาดไหน ขนาดครอบโลกธาตุ คือแดนสมมุติทั้งหมด แม่น้ำมหาสมุทรก็อยู่ในภูมิของมนุษย์นี้ ยังขยายไปอีกมากมายถึงเทวดา สวรรค์ชั้นพรหมมีกี่ชั้น ใต้น้ำเหนือน้ำบนบก เป็นภูมิที่พระองค์ทรงอนุเคราะห์สั่งสอนครอบคลุมไปหมด ด้วยความเฉลียวฉลาดใน อรรถธรรม ภูมิที่ละเอียดเช่น เทวบุตรเทวดา อินทร์ พรหม เปเรต ผี ที่มนุษย์ไม่สามารถรู้และสั่งสอนได้เพราะตาบอด นอกจากนั้นยังเท่าหอนอวดภูมิโง่ของตนอีกว่า หาอูตรี ซึ่งเกินความเชื่อของมนุษย์ในสมัยปัจจุบันจะเชื่อถือได้ แม้จะเกินความเชื่อของมนุษย์ในสมัยปัจจุบันก็จริง แต่ความรู้ความเห็นของพระพุทธเจ้านั้นอยู่เหนือโลกในสมัยปัจจุบัน ซึ่งเป็นโลกตาบอดแต่ชอบอวดฉลาดเป็นไหนๆ ที่กล่าวมาเหล่านี้พระองค์ทรงสั่งสอนได้ทั้งที่โลกทั้งสามไม่มีใครสามารถสั่งสอนได้ ไม่เช่นนั้นไม่อาจเป็นศาสดาสอนโลกได้

เราตาบอดเราจะลบล้างสิ่งที่มี สิ่งที่คนตาดีเห็นได้อย่างไร เราหูหนวกเราจะปฏิเสธเสียงที่คนหูดีฟังได้ฟังรู้เรื่องกันได้อย่างไร นี่ยกตัวอย่างเพียงสองข้อเท่านั้นก็ได้ ความชัดเจนแล้ว คนตาดีกับคนตาบอดเห็นความจริงต่างกันอย่างไรบ้าง รู้ความจริงต่างกันอย่างไรบ้าง นี่แลเรื่องของศาสดาที่ได้นำธรรมมาสอนพวกเรา ต้องต่างจากพวกเราย่อมกราวฟ้ากับดิน ไม่เช่นนั้นเราจะไม่ทราบที่ศาสนามีคุณค่าและสอนคนให้เป็นคนดีได้อย่างไร จะมีแต่ให้กิเลสเหยียบย่ำทำลายเหมือนผักปลา เหมือนเนื้อมนุษย์ที่ถูกสับข่าจนแหลกละเอียดก็ไม่ว่าตัวที่ถูกมัดเขาสับเขาย่า ถูกเขาเอาไปเป็นอาหารรับประทานจนกลายเป็นมูลเป็นคู และถูกถ่ายเทไปที่ไหนก็ยังไม่รู้ การมอบตัวให้กิเลสเป็นผู้สับข่าเหยียบย่ำตายเดียวนั้นเป็นของตีวิเศษละหรือ ถ้าไม่มีธรรมเป็นเครื่องต้านทาน

เลย แदनมนุษย์เราจะไม่ผิดอะไรกับแดนนรกเลย จึงไม่ควรอวดดีเย่อหยิ่งจะยิ่งแย่ง
ทุกวัน

นี่ยังมีธรรมเข้าแทรก มีธรรมเป็นเครื่องคัดค้านต้านทาน มีธรรมเป็นคู่แข่งว่า
สิ่งที่กิเลสเห็นว่าถูก ธรรมคือความจริงนั้น คัดค้านว่าไม่ถูก กิเลสว่าดี แต่ธรรมค้านว่า
ไม่ดีเป็นต้น เมื่อมีสองอย่างเป็นคู่แข่งกัน ดีกับชั่วก็ปรากฏขึ้นมาในความรู้สึกของ
มนุษย์ผู้มีธรรมเป็นเครื่องทดสอบตรวจทาน สุขกับทุกข์ก็ปรากฏขึ้นมาและเป็นคู่แข่ง
กัน เพราะมีศาสนธรรมอันเป็นของจริงเป็นคู่แข่งกับกิเลสอันเป็นของปลอมของเทียม
พอให้ผู้หวังสารคุณได้มีทางเลือกถือเอาประโยชน์จากธรรม ไม่บอดหนวกไปเสียหมด

ศาสนธรรมที่ปรากฏอยู่เวลานี้ ซึ่งเราทั้งหลายได้เชื่อถือและกราบไหว้บูชา ถึงกับ
ได้สละเนื้อสละตัวออกมาบวชนี้เพราะผู้ใดเป็นต้นเหตุ ถ้าไม่ใช่เพราะพระพุทธเจ้า นั้น
ศรัทธาความเชื่อต่อบุญต่อบาป เราได้ความเชื่อนี้มาจากไหนถ้าไม่ได้มาจากธรรมของ
พระพุทธเจ้า ที่ทรงแสดงไว้แล้วด้วยสวากขาตธรรมซึ่งตรัสไว้ชอบแล้ว เพราะฉะนั้น
กิเลสทุกประเภทพระพุทธเจ้าถือว่าเป็นภัย พวกเราผู้เชื่อธรรมของพระองค์ก็ต้องถือว่าเป็นภัย
และต่อสู้กันให้เต็มเม็ดเต็มหน่วย อย่ามาท้อถอยอ่อนแอท้อแท้เหลวไหล ซึ่งเป็น
เป็นเรื่องของกิเลสทั้งมวล จะหาทางออกไม่ได้

ต้องเอาให้จริงให้จังนักปฏิบัติ เพราะศาสนธรรมของพระพุทธเจ้า คือ ตลาด
แห่งมรรคผลนิพพานอยู่ตลอดมาไม่เคยล้าสมัย สมัยคือความนิยมในยุคอันเป็นเรื่อง
ของโลกนิยมสืบๆ กันมา ธรรมนี่คือธรรมที่ทันสมัยล้ำยุค ไม่ทันสมัยไม่ล้ำยุคปราบ
กิเลสไม่ได้ เราเห็นว่าธรรมนี้ล้ำสมัยที่ไหนเมื่อไร ธรรมท่านประกาศไว้แล้วว่า อกาลิก
ในบทธรรมคุณว่า ธรรมไม่ใช่กาลไม่ใช่สมัย เป็นธรรมล้วนๆ เรื่อยมา ใครเป็นคนว่า
ศาสนาครี ศาสนาล้าสมัย คนนั้นคือคนหมดคุณค่าไม่มีราคาเลย เหลือแต่ร่างกระดูกกับ
ความรู้สึกลมหายใจอยู่เท่านั้น ถ้าจะเทียบกับคนไข้ก็เหมือนคนไข้ที่ไม่สนใจกับหยูกยา
กับหมออะไรเลย นอกจากรอคอยลมหายใจให้ออกซิเจนอยู่ที่ห้อง ไอ.ซี.ยู.เท่านั้น ผ่าน
จากนั้นก็เข้าไฟ ขณะยังไม่เผา พอเปิดเครื่องปกปิดออกก็มีแต่แมลงวันตอมหึ่งๆ เท่า
นั้น คนเช่นนั้นหรือเป็นคนดี เป็นคนทันสมัยหรือล้ำยุคล้ำสมัยนะ จงฟังให้ดี คิด
ให้ละเอียดจากสิ่งที่ผ่านตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อย่าเสียใจคนที่เป็นพิษภัยต่อความดี
และสังคม ถ้าจะเป็นลูกศิษย์ตถาคตผู้จอมปราชญ์ ไม่ทรงเชื่ออะไรอย่างมง่าย

พระพุทธเจ้าไม่ใช่คนล้าสมัย สาวกอรหัตตอรหันต์ไม่ใช่คนล้าสมัย ธรรมที่พระ
พุทธเจ้าตรัสรู้และสาวกทั้งหลายบรรลุนั้นเป็นของประเสริฐ จะมาเป็นธรรมล้าสมัย
ได้อย่างไร ถ้าไม่ใช่เป็นเรื่องของคนซึ่งเหลือแต่ร่างอันเป็นซากผีดิบและทรงลมหายใจ
ฟอดๆ อยู่เท่านั้น พันยาพิษของกิเลสสามารถออกมาทำลายศาสนธรรมและจิตใจชาวพุทธ

ทั้งหลายให้เสียไปด้วย นักปฏิบัติจึงสังเกตพิจารณาว่า เสียงใดเป็นเสียงมารคือกิเลสจะ
มาทำลายธรรมในใจ และเสียงใดเป็นเสียงธรรมจะมาชโลมหัวใจให้ชุ่มเย็น จงเลือก
เพื่อนทุกระยะอย่าเผลอตัว

เพราะเหตุไรถึงว่าศาสนาคริสต์ศาสนาอิสลาม ก็เพราะกิเลสพาให้เข้าใจว่าศาสนา
คริสต์ กิเลสพาให้เข้าใจว่าศาสนาอิสลาม กิเลสปิดบังจิตใจไม่ให้เห็นความจริงที่ธรรมสอน
ไว้ และเสกสรรสิ่งที่จะทำลายธรรมขึ้นมาเหยียบย่ำทำลายตัวเองถ่ายเดียว สิ่งที่ดีมีคุณ
ค่าและส่งเสริมตนให้เป็นคนดีนั้น มันยึดไม่ได้ มันถือไม่ได้ ทำให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่ล้ำ
สมัยไปเสีย คนประเภทนั้นก็เหมือนกับคนที่ใช้หนักและรอวันตายอยู่ในห้อง ไอ.ซี.ยู.
ถ่ายเดียว ไม่มีหวังทางฟื้นตัว นอกจากจะเห็นถ่านเห็นฟืนเป็นของทันสมัยเท่านั้น

คำว่าบทปรมะที่ท่านแสดงไว้นั้นจะได้แก่อะไร ถ้าไม่ได้แก่หัวใจที่มีตบอดไม่
ยอมรับเหตุผลธรรมดาใดๆ ทั้งสิ้นนี้ ทั้งนี้มิได้กล่าวเพื่อตำหนิท่านผู้หนึ่งผู้ใด แต่
กล่าวตามความหมายบางของกิเลสที่ปิดบังหัวใจสัตว์โลกให้รู้เห็นไปต่างๆ ที่เป็นข้าศึก
แก่ตนและศาสนธรรม อันเป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเทิดทูนอย่างยิ่งต่างหาก

ผู้วิเศษๆ มาจากอะไรถ้าไม่มาจากธรรม เราเชื่อใครทุกวันนี้ เชื่อเราก็เชื่อไม่ได้
คอยแต่จะแหวกแนว เชื่อใครๆ ก็เป็นคนมีกิเลส เป็นคนมีตบอดเพราะถูกกิเลสครอบ
งำหัวใจอยู่ด้วยกัน จะเอาความถูกต้องดีงามมาพูดให้ฟังอย่างถูกต้องแม่นยำได้
ดังสวาทาธรรมที่ตรัสไว้ชอบแล้วได้ยังไง เมื่อเราเป็นคนโง่ก็ต้องเชื่อคนฉลาด คือ
ศาสดาองค์เอก ที่ทรงค้นคว้าพบเห็นทุกสิ่งทุกอย่างแล้วจึงนำมาสั่งสอนโลก ไม่ใช่
ศาสดาองค์ด้นเดา เมื่อได้รู้แจ้งเห็นจริงทุกสิ่งทุกอย่างแล้วจึงมาสั่งสอน จะเป็นธรรม
ของปลอมได้อย่างไร

ผู้ที่ว่าศาสนาคริสต์ศาสนาอิสลามนั้นได้ค้นคว้าและรู้เห็นอะไรบ้าง พอจะนำมา
พิสูจน์มาเป็นข้อยืนยันให้เห็นว่าศาสนาคริสต์ศาสนาอิสลาม เฉพาะอย่างยิ่งได้ค้นคว้าเรื่อง
ของตนได้ลึกต้นหยาบละเอียดเพียงไรจึงกล้าพูดออกมาเช่นนั้น ถ้าไม่ตั้งหน้าเป็นข้าศึก
ทำลายตัวและส่วนรวมซึ่งหวังผลอย่างเต็มใจจากความเชื่อ ความเคารพนับถือธรรม
ของจริงด้วยกัน คนเราจะคิดจะพูดอะไรก็เป็นสิทธิ์ที่ควรเป็นไปได้อาศัยในขอบเขตที่
สังคมยอมรับ แต่การทำลายส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่ควรสำรวจระวังอย่างยิ่ง เพราะทำให้เสีย
หายมากไม่อาจมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใดๆ มาให้อภัยได้

อ้าว ที่นี้ยื่นเข้ามา กิริยาอาการใดก็ตามที่เป็นสิ่งจะทำให้เกิดความประมาทนอน
ใจไร้ความตื่น เป็นสิ่งที่ล้ำสมัย จงทราบไว้ ผู้ทำความเพียรที่มีสติเป็นผู้จะเริ่มทันสมัย
จะเริ่มล้ำสมัย คือจะทันกิเลสและล้ำกิเลสในวันเวลาหนึ่งแน่นอน น้อมเข้ามานักปฏิบัติ
โอปนโยโก น้อมเข้ามา ให้รู้ทั้งภายนอก ให้รู้ทั้งภายใน เห็นทั้งภายนอก เห็นทั้งภายใน

แก้ได้ทั้งภายนอก แก้ได้ทั้งภายใน จึงชื่อว่าเป็นผู้ฉลาดแหลมคม เอาให้ทันกิเลสทุกประเภทจะชื่อว่าเป็นผู้ทันสมัย เพราะกิเลสเป็นนักนิยม เป็นนักเสกสรรตัวว่าทันสมัย จึงมักทำให้คนลืมหืมตาว่าทันสมัยทั้ง ๆ ที่ตื่นเงา ตื่นลม หาหลักเกณฑ์ไม่ได้เรื่อยมา

เวลานี้จิตของเรามันทันสมัยหรือล้าสมัย มันล้าสมัยนั่นเองจึงหาความสงบเยือกเย็นไม่ได้ อะไรพาให้ล้าสมัย ก็กิเลสตัวทันสมัยใหม่เอี่ยมนั่นเองมันหลุดลากไปจากธรรม ธรรมไม่ทันสมัย เพราะผู้ปฏิบัติไม่ผลิตขึ้นมาให้ทันพอจะมีกำลังต่อสู้พืดเหวี่ยงกัน กิเลสจะหลุดลอยไปยังไง ต้องเอาให้จริงให้จังนักปฏิบัติ อย่าทำเล่น ๆ ให้กิเลสหัวเราะ จงทำจริงให้กิเลสได้ร้องไห้เพราะกลัวตายประจักษ์ใจไปโดยลำดับชิว จะได้เห็นแดนแห่งชัยชนะที่รอผู้ปฏิบัติจริงอยู่แล้วทุกเวลา อกาลโก

อย่าเคยชินกับความเกิดแก่เจ็บตาย อย่าเคยชินกับความเป็นมาอันเป็นเรื่องของกิเลสทั้งมวล จงมีความสนิทติดใจกับบรรดากับธรรม ทุกชั้ก็ยอมทุกชั้ ตายก็ยอมตาย เป็นก็ยอมเป็นกับศาสดาเถอะ เราจะเห็นตัวเราใจเรามีคุณค่าเหนือกิเลสอันต่ำทรามขึ้นมาโดยลำดับไม่สงสัย

คำว่าวิมุตติแดนหลุดพ้น หลุดพ้นที่ไหน พระพุทธเจ้าท่านหลุดพ้นที่ไหน สาวกท่านหลุดพ้นที่ไหนถ้าไม่หลุดพ้นที่ใจนะ เพราะสถานที่เป็นสถานที่ กาลเป็นกาล ไม่ใช่เป็นที่ที่หลุดพ้นอย่างแท้จริงนอกจากใจดวงเดี่ยวนั้นเท่านั้น ใจดวงเดี่ยวนั้นเป็นผู้ถูกจองจำด้วยกิเลสตัณหาอาสวะประเภทต่าง ๆ จนมืดดำทั้งกลางวันกลางคืนมองหาดวงจิตไม่เจอ จึงต้องอาศัย สติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียรเครื่องจำกัดความมืดบอดหมุ่นตัวเข้าไปตรงนั้น ให้จิตมีความสว่างไสวขึ้นมา นับแต่ขั้นเริ่มแรกแห่งความสงบ

พอมีต้นทุนแล้ว เอ้า พิจารณาทางด้านปัญญาคลี่คลายดูร่างกายนี้เป็นยังไงบ้าง เพราะอยู่ด้วยกันมานานนับแต่วันเกิดจนบัดนี้ พอได้เห็นหน้ากิเลสตัวจอมปลอมบ้างในขั้นเริ่มแรกว่าเป็นหน้าอย่างไร ทำไมจึงมีกลอุบายฉลาดเอานักหนาและกลุ่มมสัตว์โลกให้เคลิ้มหลับไปด้วยอย่างสนิทตายใจไม่มีวันฝัน

ร่างกายนี้มันเสกสรรปั้นยอไว้รอบด้านในร่างกายทั้งภายนอกภายใน ว่าเป็นหนัง เป็นเนื้อ เป็นเอ็น เป็นกระดูก เป็นสัตว์เป็นบุคคล เป็นหญิงเป็นชาย เป็นของสวยของงาม เป็นของจีรังถาวร เป็นเราเป็นของเรา ประหนึ่งเป็นทองคำธรรมชาตินั้นแล ที่มันเสกสรรตกแต่งเอาไว้ และโกหกมนุษย์ที่โง่ ๆ อย่างพวกเราได้ง่ายตายง่าย ถ้าไม่เอาธรรมของจริงเข้าไปสอดส่องดูแล้ว จะไม่เห็นความจอมปลอมของกิเลสที่ปกเสียบเอาไว้ทั้งร่างกายนี้ได้เลย

เอาซิ ปัญญามีหยั่งลงไป หนึ่งบาง ๆ เท่านั้นทำไมดูไม่ทะลุ ความจริงมันเต็มไปด้วยของปฏิภูมิลโสโครกทั้งภายนอก ภายนอกก็ชี้เหนือชี้โคลเต็มไปทั้งร่าง ทั้งภายในก็

เป็นของปฏิภูลโสโครกเต็มไปหมดทุกสิ่งทุกอย่าง ทำไมจึงเชื่อกิเลสตัวหน้าด่านหาว่า เป็นของสวยของงาม ว่าเป็นสิ่งน่ารักใคร่ชอบใจ กิเลสตัวปลิ้นปล้อนหลอกลวงมันวิเศษ วิโสอะไร เมื่อมีแต่การเสกสรรของปลอมว่าเป็นจริง ของเนาของเหม็นว่าเป็นของสวย งามโดยถ่ายเดียวดังที่เป็นอยู่

จงตั้งปัญหาถามตัวเองบ้างซิพวกเราถ้าอยากฉลาดทันมัน เช่นว่า โง่โหม่มพวกเรา ที่ตกหล่มเพราะกลลวงของกิเลสตั้งนี้เป็นต้น พิจารณาซิปัญญามี เอาให้เห็นความจริง ตามธรรมท่านสอนไว้ เมื่อได้เห็นความจริงตามสัตตามส่วนของร่างกายทั้งภายในภายนอกแล้ว อุปาทานให้มันหนายิ่งกว่าภูเขาทั้งลูกก็เออะ ไม่พ้นจากการถอนตัวออกมา หรือการพังทลายเพราะอำนาจของปัญญาความรู้แจ้งแทงทะลุนี้ไปได้เลย

จงคลี่คลายดูกายนี้ทั้งวันทั้งคืนยืนเดินนั่งนอน งานนี้ไม่ใช่เป็นงานที่จะทำเพียง ครู่เดียวยามเดียวแล้วหยุดไป ทำจนรู้จนเห็น อย่างไรก็พ้นความเพียร พ้นสติปัญญาไป ไม่ได้ พระพุทธเจ้าก็รู้ด้วยสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียร สวาททั้งหลายก็เหมือนกัน เราจะรู้ด้วยอะไรถ้าไม่รู้ด้วยสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียร ถ้ารู้ด้วยความเกียจคร้าน โลกก็รู้กันไปหมดแล้วแหละ เพราะนั่นเป็นตัวมารตัวข้าศึกของธรรม ผู้อยากรู้อยากเห็น ธรรมต้องฝืน ต้องกำจัดความเกียจคร้านทำความเพียร และกำจัดความโง่เขลาด้วยสติ ปัญญาเป็นชั้น ๆ ตอน ๆ ไป

นักปฏิบัติรายใด ชอบใช้สติปัญญาค้นคว้าในสติปัญญาอันมีกายเป็นต้นอยู่เสมอ นักปฏิบัติรายนั้นจะค่อยรู้แจ้งแทงทะลุทั้งธรรมของจริง และกิเลสตัวเคลือบแฝงไปโดย ลำดับ จนพ้นดงหนาป่าทึบไปได้โดยปลอดภัย วัฏทุกข์นี้หาวันผ่านพ้นไปได้ยากนอก จากความเพียรด้วยสติปัญญาธรรมเป็นต้นเท่านั้น จงจำให้ถึงใจ เดี่ยวจะไปคว้าเอา กิเลสชนิดต่าง ๆ มีความขี้เกียจเป็นต้นมาแก้วัฏทุกข์ แล้วจะจมไปนะจะว่าไม่บอก

เอาให้เด็ดนักปฏิบัติ ศาสนธรรมประกาศไว้ทุกอย่างอย่างแม่นยำไม่มีที่สงสัยแล้ว ที่สงสัยก็คือกำลังของเรามีเพียงใด ที่จะเป็นไปในอรรถในธรรมให้เต็มเม็ดเต็มหน่วย กำลังจะมีมากน้อยขึ้นอยู่กับเรา เอาให้จริง มรรคผลนิพพานครั้งนั้นกับครั้งนี้ไม่มีอะไร แปรลกกัน จะเกิดขึ้นที่จิต ปรากฏขึ้นที่จิต เพราะกิเลสเครื่องหุ้มห่อปิดบังอยู่ที่จิต เมื่อ กิเลสเปิดตัวออกหมดเพราะอำนาจของสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียรแล้ว ความสว่าง กระจ่างแจ้ง ความหลุดพ้นจากทุกข์ ไม่ต้องถามที่ไหนแหละ ถามทำไม พ้นก็รู้อยู่ที่นี้ แจ้งอยู่ที่นี้ คือที่จิตนี้แห่งเดียวเท่านั้นไม่มีในที่อื่น ๆ

อย่าตะครุบเงา อย่าหลงลมปากคน ปากอมกิเลสมันสกปรกเชื่อไม่ค่อยได้หรือ เชื่อไม่ได้ ปากที่อมมรรคธรรมพอเชื่อถือได้หรือเชื่อถือได้ ลมปากนี้สำคัญมากนะ เคยเป่าคนให้ลุ่มจมมามากต่อมากแล้ว เราเป็นพระลูกศิษย์พระตถาคต มีสวาทขาด

ธรรมเป็นหลักใจ หลักปฏิบัติทั้งภายในภายนอก อย่าปล่อยตัวเชื่อมปากที่มกิเลสตัวสกปรกมาเป่ามาพ่น เพราะสมัยปัจจุบันมักมีแต่ลมประเทพนี้ออกร้าน จึงต้องระวังกันอย่างมาก ถ้าไม่ยอมจมไปอย่างน่าเสียดาย

กิเลสเขามันแหลม เขี้ยวคมยิ่งกว่าเขาวัวเขาควายและเขี้ยวสัตว์เป็นไหนๆ อยากเห็นกิเลสเขี้ยวแหลมเขาคมให้ต่อสู้กันก็รู้อเอง เราสู้มันด้วยธรรมเป็นอาวุธ มีสติปัญญาธรรมเป็นต้น สู้จนกระทั่งธรรมแหลมคมมันแหละ เมื่อสู้กันจริงๆ ก็เลยมารู้ทั้งสองอย่าง กิเลสแหลมคมก็รู้ ธรรมแหลมคมก็รู้ ธรรมแหลมคมยิ่งกว่ากิเลสก็รู้ ถ้าไม่แหลมคมยิ่งกว่ากิเลสก็สู้กิเลสไม่ได้ พุงเราก็ตะลุ ถ้าสู้กิเลสได้พุงกิเลสก็ทะลุ และตายไม่มีวันฟื้นตลอดไป เราก็ได้ชัยชนะขั้นประเสริฐเลิศเลอไม่มีวันกลับแพ้อตลอดไปเช่นเดียวกัน

ใครอยากทราบศาสนาละเอียดขนาดไหนเข้าภาคปฏิบัติก็รู้อเอง ถ้ายังไม่ได้เข้าภาคปฏิบัติก็ยังไม่ซึ่งไม่ถึงใจ ถ้ายังไม่ได้เข้าภาคปฏิบัติก็ไม่รู้ว่ากิเลสเป็นยังไงธรรมเป็นยังไง เพราะในตัวเรามันเป็นกิเลสทั้งนั้น ถ้ายังไม่ทำการปฏิบัติก็มีแต่กิเลสคลังกิเลสเมื่อได้เข้าพิสูจน์ทางภาคปฏิบัติแล้วก็ค่อยรู้เรื่องกันไปเอง ที่นี้ก็พอพืดพอเหวี่ยงกันไป ถ้าไม่รู้จริงๆ ก็ไม่รู้จะพืดจะเหวี่ยงอะไร กิเลสไม่เพียงพืดเรา มันเหยียบย่ำเราแล้วเคี้ยวกร้ามๆ แล้วกลืนลงไป หรือมันไม่ต้องเคี้ยวให้เสียเวลาและเหนื่อยชากรรไกรเสียเปล่านั้นลั่นคอไปเลย ยิ่งกว่าน้ำมันหล่อลื่น

เพียงใจธรรมดาสัมมชฺชน จะว่าดียังไงสุขยังไงก็ว่ากันไปอย่างนั้นแล ถ้าธรรมยังไม่เข้าถึงใจก็ไม่รู้ว่าดีขนาดไหนสุขขนาดไหนได้ชัดเจน รู้ว่าดีและสุขเพียงงูๆ ปลาๆ ไปอย่างนั้นเอง เมื่อธรรมได้เข้าถึงตรงไหนแล้วก็เริ่มรู้ ว่าดีอย่างนี้เป็นดีของอะไร และดีอย่างนั้นเป็นดีของอะไร สุขอันนี้เป็นสุขของอะไร และสุขอันนั้นเป็นสุขของอะไรไปโดยลำดับ สุขอันนี้เป็นสุขจากเหยื่ออยู่ปลายเบ็ด สุขอันนี้เป็นสุขจากธรรม ดีอันนี้เป็นดีของเหยื่ออยู่ปลายเบ็ด ดีอันนี้เป็นดีของธรรม มันรู้ได้อย่างชัดเจนไม่มีใครบอก

พวกเรามันไม่เห็นปลายเบ็ด เห็นแต่เหยื่อ เหมือนปลาเห็นแต่เหยื่อก็เลยติดเบ็ด ถ้าปลาเห็นเบ็ดด้วยก็ไม่ติด ปลาเห็นเหยื่อและเห็นเบ็ดด้วย ก็คือใจที่มีสติปัญญาประจำตน ถ้าใจไม่มีสติปัญญา ก็แสดงว่าไม่มีธรรมเครื่องรักษาพอจะรู้ปลายเบ็ด มันก็เห็นแต่เหยื่อล่อ พองับเข้าไปก็ถูกเบ็ดเกาะปากเลือดสาด เขาทุบหัวเอาตายเหยื่อก็ไม่ได้กิน

นักปฏิบัติจงดูเอาระหว่างกิเลสกับธรรม มันแฝงกันไปในทำนองเบ็ดกับเหยื่อล่อปลานั้นแล

การปฏิบัติธรรมจำต้องระวังการแอบแฝงของกิเลสที่คอยแทรกความเพียรไปทุกระยะอยู่เสมอปล่อยไม่ได้ ถ้าจะดูกันจริงๆ แล้วจะดูยากอะไร มันมีอยู่รอบด้านจนน่า

ขบขันจะว่าไง พวกเรานี่แหละ ตาก็ตาอันเก่า หูอันเก่า ใจอันเก่านี้แหละ ดูของเก่าที่มีอยู่รอบตัวนี้แหละ แต่ก็หลงได้ไม่อึมพอดตลอดไป ถ้าตาไม่มีสติปัญญาคอยกำกับ ถ้ามีสติปัญญารักษาก็เหมือนคนที่มองอะไรด้วยกล้อง ย่อมเห็นชัดต่างกัน

ใจมีธรรมใจมีปัญญาประจำตนก็เหมือนมีกล้องส่องทาง มันต่างกันระหว่างคนมีปัญญากับคนไม่มีปัญญา ตาก็ตานี้แหละ แต่คนฉลาดตาไปถึงไหนสติปัญญาไปถึงนั้นหูไปถึงไหนความรู้รอบวิ้งไปถึงนั้นพร้อมกัน โดยหลักธรรมชาติของสติปัญญาที่ได้ฝึกมาอย่างพอตัว ไม่จำเป็นต้องตั้งท่าตั้งทาง เพราะเป็นหลักธรรมชาติอยู่แล้วตั้งอะไรหากเป็นหลักธรรมชาติของสติปัญญาที่ฝึกมาอย่างพอตัวแล้ว ฝ่ายตรงกันข้ามมันก็เป็นธรรมชาติของมันที่จะหมუნตัวอยู่เช่นนั้น ธรรมชาตินี้นั่นแลที่ทำคนและสัตว์ให้โง่ นิ่งอยู่ก็โง่ นอนอยู่ก็โง่ ยืนอยู่ก็โง่ อะไร ๆ ก็โง่เพราะมันเป็นหลักธรรมชาติอันหนึ่งที่ทำคนและสัตว์ผู้อยู่ใต้อำนาจของมันให้โง่ ทีนี้เมื่อเป็นหลักธรรมชาติของธรรมขึ้นมาแล้วย่อมเปลี่ยนไปอีกแบบหนึ่งคือ จะยืนจะเดินจะนั่งจะนอนหรือทำอะไร ๆ อยู่ มันก็ฉลาดรอบตัวของมันอยู่เช่นนั้น ไม่ต้องปรุงแต่ง ไม่ต้องตั้งท่าตั้งทางมันก็เป็นของมันเอง ใจดวงเดียนั้นแหละ แต่มันพลิกเป็นอย่างนั้นไปได้ด้วยการบำรุงส่งเสริม

ท่านจึงสอนให้ศึกษาอบรมและปฏิบัติบำรุงส่งเสริมโดยสม่ำเสมอ จนจิตกลายเป็นธรรมล้วน ๆ ใจล้วน ๆ กลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแล้ว นั่นแลจึงได้ปลงภาระหน้าที่ทุกอย่างและอยู่ด้วยความหายกังวล เป็นคนว่างงานด้วยความบริสุทธิ์ มิใช่ว่างงานแบบโลกตำหนิกัน

ผมก็กำลังกายอ่อนลงทุกวัน ๆ โรคภัยไข้เจ็บก็ย้ายตีกระหน่ำร่างกายเข้าทุกวัน การแนะนำสั่งสอนหมู่เพื่อนก็ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วยเหมือนแต่ก่อน ก็ดูซิพูดยังไม่ควรจะจบก็ต้องได้จบ ไม่ควรจะหยุดก็ต้องได้หยุดเพราะมันเป็นอยู่ภายใน เมื่อสิ่งนี้ปรากฏขึ้นแล้วมันฝืนไม่ได้ ถ้าเป็นเรือบินก็ปักหัวลงสนามเลย ไม่ลงไม่ได้ ถ้าจะเทศน์อย่างธรรมดา ๆ โดยการบังคับบัญชาไปว่าให้เป็นอย่างนั้น ๆ มันก็เทศน์ไปไม่ได้อีกแหละ

เทศน์ภาคปฏิบัติต้องให้เป็นไปตามหลักธรรมชาติ เสียงจะเบา ก็ให้เป็นไปตามหลักธรรมชาติ จะช้าหรือเร็วก็เร่งไม่ได้และรั้งไม่ได้ ต้องปล่อยให้มันเป็นไปเรื่อย ๆ ตามหลักธรรมชาติ เสียงจะเร็วหรือช้า หนักหรือเบาขนาดไหนก็เป็นของมันเอง ๆ จึงเหมาะกับการแสดงธรรมทางภาคปฏิบัติ พอเร่งเข้า ๆ ตามหลักธรรมชาติของการเทศน์ก็มากระเทือนร่างกายนี้ พอกระเทือนปั๊บ ความรู้นั้นก็แยบและย้อนเข้ามาสู่ร่างกายเสีย ธรรมที่กำลังเทศน์อยู่นั้นก็ตกหายไปไม่สืบต่อกัน การเทศน์ก็ปักหัวลงสนามเท่านั้นละซิ คือ ยุติการแสดงเพียงเท่านั้นฝืนไปอีกไม่ได้

เสียงธรรมนี้กล่อมใจนะ เสียงโลกมันยั่วใจ ยุใจ แหยใจให้ฟุ้งให้ร้อน พอใจร้อนแล้วกันก็ร้อนอยู่ไม่เป็นปกติ กันไม่ติดพื้น เดี่ยวก็วิ่งแจ้นไปโน้นไปนี่เพื่อแก้รำคาญ เราเคยเห็นสุนัขบ้ามันวิ่งโหมละ วิ่งตามถนนหนทางนะ จิตที่คึกคะนองด้วยอำนาจกิเลสมันวิ่งเก่งกว่านั้นนะ เอาให้มันหมอบราบด้วยสติธรรม ปัญญาธรรมเป็นต้น ให้เห็นสักทีซิ เอาให้ได้ทักกันว่า ตัวพยศมาสบให้เห็นแล้วหรือ นั่น มันจะหนีธรรมไปได้หรือ จงเอาให้เห็นเสียทีซิ มันเป็นได้จิตนี้ สิ่งที่เราให้มันวิ่งมี ปราบอันนั้นให้สงบตัวลงไป จิตก็นิ่งเองสงบเอง กันก็ไม่ร้อนเพราะจิตเย็น กันก็พลอยเย็นไปด้วย

การต่อสู้กับกิเลสนี้แหลม มันไม่ลืมนะหัวใจเรา เอากันจริงๆ ต่อสู้กันจริงๆ เรื่องเช่นนี้มันไม่ลืมนะ มันจะลืมาได้ยังไง ลงถึงขนาดเอาชีวิตจิตใจเข้าแลกกันแท้ๆ มันจะลืมาได้ยังไง แม้ถึงวันตายก็ไม่ลืมนะ เพราะเป็นประวัติแห่งชีวิตในการต่อสู้กับข้าศึกวัฏจักร ฉะนั้นถึงได้กล่าวพูดว่า งานอะไรก็ตามในโลกที่เราได้เคยผ่านมาแล้ว เรายังไม่เคยพบเคยเห็นงานใดที่หนักหนา ขนาดที่ต้องสละชีวิตจิตใจเหมือนงานจิตตภาวนานี้ ยังไม่เคยเห็นในตัวเราเอง การสละเป็นสละตายนี้ทุ่มกันลงเลยไม่เสียตายชีวิต ถึงวาระที่จะเข้าด้ายเข้าเข็มกันจริงๆ ว่างั้นเลย มอบเลยนะเวลานั้น ชีวิตจะไปกับเลย ถ้าไม่ไปกับก็ให้รู้ให้เห็นธรรมอย่างเดียวกัน การสละชีวิตเป็นพื้นๆ มากี่มี ถึงวาระที่จะทุ่มก็ทุ่มกันลงเลย

ทั้งนี้ก็เพราะเราเห็นโทษของจิตที่เสื่อมไปไม่ยอมสงบให้อีกนั่นแหละ แหลมโทษแห่งความเสื่อมของจิตนี้เป็นทุกข์มากนะนักบวชเรา จิตหาความสงบไม่ได้เลยนี้มันยุ่ง มันกวนจริงๆ นะ ยิ่งมากกวนมากร้อนมากทุกข์มากทีเดียว พอมันสงบได้บ้างแล้วรู้สึกว่ายั่งยืนสบาย ไม่ยุ่งไม่เหิงไม่วุ่นอะไรๆ อยู่กับความสงบ เพราะใจมีอาหารดีมี ต้มสมถธรรมความสงบสบาย จิตมีพื้นฐานแห่งสมาธิละเอียดเข้าไปเท่าไรก็ยิ่งสบาย สบายจนชี้เกียด ชี้เกียดยังไง ก็ชี้เกียดพิจารณาทางด้านปัญญาละซิ สุดท้ายก็เลยไปเหมาเอาว่าสมาธินั้นแลเป็นนิพพาน เลยจ่อกันอยู่ตรงนั้น ไม่ชอบพิจารณาทางวิปัสสนา แต่มันไม่เป็นนิพพาน เข้าใจลมๆ แล้งๆ ไปอย่างนั้นเองเพราะไม่รู้เนื่องจากทางไม่เคยเดิน

พอออกทางด้านปัญญามันถึงทุกข์มากละที่นี้ ทุกข์นั้นทุกข์แบบเรารับประทานอาหารเผ็ดๆ เผ็ดมันก็มีรสของมันนี่ เค็มมันก็มีรสของมัน พอให้สู้กันหรือพอใจฉันกันเผ็ดก็พอใจเพราะมีรสอยู่ในความเผ็ด ที่นี้ความทุกข์ในความเพียรขันธ์นี้มันก็มีรสชาติให้เกิดสุขละเอียดไปกว่ารสสมาธิ สุขในสมาธินั้นอย่างพ่อแม่ครูอาจารย์มันว่า ความสุขในสมาธินั้นเหมือนกับเนื้อติดฟัน ท่านว่า นั่นถูก แต่เมื่อยังไม่ก้าวยังไม่เห็นโทษแห่งความติดในสมาธิ มันอยู่ในนี้ก็เห็นว่าเป็นของดี พอก้าวออกสู่ปัญญาได้แล้วก็ต้องปล่อยอันนี้

พอถึงขั้นปัญญามันถึงหมดตัว ๆ มันรู้มันเห็นชัดนี่ ปัญญาตัดกิเลสตัวไหนขาดไปยิ่งไง ๆ มันรู้ ๆ ขาดเป็นวรรคเป็นตอนไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งในวงชั้นนี้มันขาดไปหมด รูปชั้นความยึดมั่นถือมั่นในรูปมันก็ขาดให้เห็นชัด ๆ ภายในใจเรา เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ สุข ทุกข์ เจย ๆ ในส่วนร่างกายมันขาดไปก็รู้ สัญญาแยกออกมามันก็รู้ สังขารมันก็รู้ วิญญาณมันก็รู้ มีแต่อาการ ๆ มันขาดจากกันกับจิตก็รู้ นั่น

แต่ก่อนมันเป็นอันเดียวกันหมด ทั้งรูป ทั้งเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ รวมแล้วเป็นเราเป็นของเราหมด เวลาปัญญาค่อยเชื่อมุดคั่นกลั่นกรองเข้าไป ๆ มันก็สลัดออก ๆ ส่วนรูปเป็นของหยาบมันสลัดก่อน นามธรรมเป็นส่วนละเอียดสลัดทีหลัง จนกระทั่งมันวนเข้าไป ๆ แคมเข้าไป ๆ จนถึงจิต

อะไรมันก็หมดปัญหาภายในขั้นนี้แล้วจะพิจารณาอะไร ก็รู้แล้วจะพิจารณาอะไรอีก เหมือนเรารับประทานอาหารคว่ำอิมแล้ว จะไปเอาอะไรมาอีกมันไม่สนใจกับอาหารคว่ำ มันสนใจอะไร สนใจหวาน เอ้า ใส่หวานลงไป การสนใจหวานก็หมายถึงจิตพวกรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ มันเข้าใจแล้วปล่อยวางแล้ว เหลือแต่ความรู้ไม่เกี่ยวโยงกับขั้นห้า ก็แบกความรู้ชมเชยความรู้อยู่นั้นก่อนเมื่อยังผ่านไปไม่ได้ ไม่แบกรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็ยังแบกความรู้ ความรู้ที่เต็มไปด้วยยาพิษ คือ อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา เป็นต้น เป็นอันเดียวกัน เมื่อตัดสะพานที่เกี่ยวออกหาอาหารกิน คืออวิชชามันเดินออกทางตา หู จมูก ลิ้น กาย สู้รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส และออกไปสู้รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็ถูกตัดเข้าไป ๆ จนเหลืออยู่เกาะเดียว เป็นเกาะในท่ามกลางแห่งขั้นห้า จิตติดอยู่นั้นก่อนเพราะเป็นสิ่งที่น่าติด จิตจึงติด

จึงได้กล่าวพูดกล่าวเขียนว่า ที่เราคาดเอาไว้ว่า อวิชชาเหมือนเสือโคร่งเสือดาวเหมือนยักษ์เหมือนผี เราวาดภาพมันไว้ว่าเป็นข้าศึกอันใหญ่หลวง นั่นมันผิดทั้งเพเมื่อเวลาเข้าไปเจออวิชชาจริงๆ มันไม่รู้ว่าเป็นอวิชชา แต่กลับเห็นว่าเป็นของประเสริฐเลิศเลอไปเสีย จึงเทียบเหมือนกับนางบังเงาหรือนางงามจักรวาลที่สวयงามหยดย้อยนั้นแล มันจึงกล่อมสติปัญญาประเภทคันแร้แปรธาตุให้หลงได้ แต่จะว่าหลงสนิทก็ยังไม่สนิทนัก เพราะแม้จะเพลินอย่างละเอียด มันยังพิจารณาของมันอยู่ไม่ตายใจทีเดียว แต่มันรักมันสงวนมาก จึงเรียกว่าหลงว่าติดในขณะนั้น

แม้จะรักสงวนก็ไม่พ้นที่จะสังเกตพิจารณาความละเอียดอ้อยอิ่งนั้น เพราะความละเอียดก็ยังเป็นไตรลักษณ์ ยังเป็นสมมุติ มันจะไม่แสดงอาการต่าง ๆ ขึ้นมาได้ยิ่งไง เช่นว่ามันผ่องใสมันสง่าผ่าเผย มันยังมีเฉาหรือเศร้าหมองนิด ๆ ให้เห็นจนได้ ว่าสุขมันก็มีทุกข้ออย่างละเอียดแทรกขึ้นมาในจุดนั้นจนได้ ทำให้จับพิรุณได้ สติปัญญาก็พิจารณาอยู่ไม่ลดละ ทั้ง ๆ ที่มันรักษาอย่างเข้มงวดกวดขันเพราะความหลงในระยะนั้น มันก็ยัง

สอดส่องดูความเคลื่อนไหวโดยอัตโนมัติอยู่นั่นแล เพราะไม่มีที่จะพิจารณา พิจารณาอะไรนอกจากจุดเด่นๆ นั้น ใจก็ไม่สัมผัสผัดตม เพราะเข้าใจและปล่อยวางหมดแล้ว เหลือเพียงอันเดียวเท่านั้น ทั้งรักษาทั้งพิจารณา เพราะสติปัญญาขั้นนี้ตื่นตัวอยู่เสมอไม่นอนใจ ไม่อยู่เป็นปกติ แต่หมุนตัวอยู่อย่างละเอียดเหมือนน้ำซับน้ำซึมทั้งแล้งทั้งฝน ตลอดอิริยาบถเว้นแต่หลับ จนกระทั่งจุดนั้นแสดงอาการตามกฎไตรลักษณ์หลายครั้ง หลายหนให้เห็นมันก็จับได้เอง เพราะสติปัญญาเสาะแสวงหาความจริงจากจุดเด่นดวงที่เรียกว่า อวิชชารวมตัวอยู่แล้ว

สติปัญญาที่เตรียมรบเต็มอัตราศึกอยู่แล้วก็จ่อเข้าไปจุดนั้นทันที พิจารณาคลี่คลายอย่างละเอียดรอบคอบ ไม่หลวมตัว จุดนั้นก็พังทลายหายสูญไปในขณะนั้น

เมื่ออวิชชาถูกทำลายพังลงไปแล้ว นางบังเงาก็พังลงไปอย่างไม่มีปัญหา คำว่านางบังเงาเป็นของอัศจรรย์ก็ดี นางงามจักรวาลเป็นของน่ารักสงวนก็ดี แต่ธรรมเครื่องปราบปรามไม่ได้ปราบปราม เพราะเป็นของจอมปลอม สิ่งที่ว่านั้นก็เหมือนกองขี้ควายครอบเพชรทั้งดวงไว้นั่นแล ระหว่างของจริงกับของปลอมมันต่างกันมากอย่างนั้น เวลาจุดนั้นกระจายลงไปแล้วถึงได้รู้ ถึงกับอุทานทางใจว่า โอ้โฮ ขนาดนี้เขี้ยวเหรอวิชชานะ โอ้โฮๆ อ้อยอิ่งจริงๆ การวาดภาพอวิชชาไว้ว่าเป็นเสือโคร่งเสือดาวเป็นยักษ์ เป็นผีกับอวิชชาตัวจริงมันเป็นคนละโลก เมื่อเวลาไปเจอตัวจริงแล้ว กลับยื่นคอยื่นหัวเข้าไปให้อวิชชาเคี้ยวเสียแหลกไม่รู้ตัวเลย นำทุเรศความหลงอวิชชา

สามแดนโลกธาตุนี้ไม่มีอะไรจะทันสมัยใหม่เอี่ยมยิ่งกว่าอวิชชา จึงสามารถครอบโลกธาตุได้ ครอบหัวใจสัตว์โลกได้ แต่พอมหาสติมหาปัญญาเข้าถึงแล้ว ฟันขาด ผีลงไปกองแบบม้วนเสื่อ ไม่มีอะไรทันสมัยยิ่งกว่าสติกับปัญญา ถ้าอันนี้ไม่ทันสมัยไม่ล้ำยุคกิเลสอวิชชาจะพังไปไม่ได้ สุดท้ายก็ถึงธรรมล้ำสมัย คำว่าล้ำสมัยก็หมายถึงใจเหนือโลกนะซี ถ้าลงว่าล้ำสมัยแล้วก็แสนสบาย อยู่ไหนอยู่เถอะ ต่อจากนี้ไปทำไมจะไม่เห็นลวดลายของกิเลสที่เคยหลอกเคยต้มตุ๋นเล่า แม้ละเอียดลออแคไหน เป็นมายังไงๆ ทำไมจะไม่รู้เรื่องของมัน เมื่อสติปัญญารอบตัวแล้ว

ตั้งนั้นขอทุกท่านที่มุ่งหน้ามาศึกษาอบรมจงเอาจริงเอาจัง จะเห็นแดนพันทุกข์โดยสิ้นเชิงประจักษ์ใจด้วยข้อปฏิบัติของเราเอง ไม่รอคอยให้ใครมาตัดคะแนนและให้คะแนน

เอาละขอยุติ